

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

Τουριστική Οικονομική

Ενότητα #12: Μέθοδοι εκτίμησης και μέτρησης των
επιδράσεων του τουρισμού

Ευάγγελος Τζουβελέκας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται στην άδεια χρήσης Creative Commons και ειδικότερα

*Αναφορά – Μη εμπορική Χρήση – Όχι Παράγωγο Έργο 3.0 Ελλάδα
(Attribution – Non Commercial – Non-derivatives 3.0 Greece)*

CC BY-NC-ND 3.0 GR

[ή επιλογή ενός άλλου από τους έξι συνδυασμούς]

[και αντικατάσταση λογότυπου άδειας όπου αυτό έχει μπει (σελ. 1, σελ. 2 και τελευταία)]

- Εξαιρείται από την ως άνω άδεια υλικό που περιλαμβάνεται στις διαφάνειες του μαθήματος, και υπόκειται σε άλλου τύπου άδεια χρήσης. Η άδεια χρήσης στην οποία υπόκειται το υλικό αυτό αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Κρήτης**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Σκοποί ενότητας

- Πώς απεικονίζεται λογιστικά το τουριστικό φαινόμενο;

Περιεχόμενα ενότητας

- Αδυναμίες της μεθοδολογίας
- Οικονομικοί Λογαριασμοί Τουρισμού
- Πίνακες εκροών-εισροών
- Οικονομετρικά μοντέλα
- Τουριστικοί πολλαπλασιαστές
- Δορυφόρος Λογαριασμός Τουρισμού

Αδυναμίες της μεθοδολογίας

- Δεν υπάρχει ένας αξιόπιστος και ικανοποιητικός στατιστικός μηχανισμός
- Τα διαθέσιμα δεδομένα είναι ελλιπή και συνήθως ανομοιογενή
- Η ετερογένεια και οι ιδιαιτερότητες του τουρισμού δεν επιτρέπουν την ακριβή μέτρησή του και την εκτίμηση της θέσης του στα πλαίσια μιας εθνικής οικονομίας

Μέθοδοι εκτίμησης και μέτρησης

- Οικονομικοί Λογαριασμοί Τουρισμού
- Πίνακες εκροών-εισροών
- Οικονομετρικά μοντέλα
- Τουριστικοί πολλαπλασιαστές
- Δορυφόρος Λογαριασμός Τουρισμού

Οικονομικοί Λογαριασμοί Τουρισμού (ΟΛΤ)

- Λογαριασμός τουριστικής παραγωγής
- Λογαριασμός εκμετάλλευσης του τουρισμού
- Λογαριασμός τουριστικών αγαθών και υπηρεσιών
- Τουριστικά ισοζύγια του ΠΟΤ
- **Λογαριασμός εξωτερικών σχέσεων**

Προβλήματα εφαρμογής ΟΛΤ

- Άγνοια σχετικά με τις εισαγωγές
- Πολυπλοκότητα οργανωμένων ταξιδιών
- Ασάφεια για τους οργανωτές των ταξιδιών
- Αδιάκριτη συμπερίληψη δευτερογενούς παραγωγής
- Αντιγνωμίες για την ενδιάμεση κατανάλωση
- Παράλειψη άμεσα παρεπόμενων λειτουργιών
- Αναδρομή σε μεγάλο όγκο στατιστικών πηγών

Λογαριασμός Εξωτερικών Σχέσεων (ΛΕΣ)

Κλαδικός λογαριασμός που προσδοκά να καθορίσει το υπόλοιπο, θετικό ή αρνητικό, το οποίο προκύπτει από τις συναλλαγές του διεθνούς τουρισμού.

Τουριστικό Υπόλοιπο =

Καθαρή αξία εισαγωγών/εξαγωγών – Διάφορες εκροές

«Διάφορες εκροές»: αμοιβές προσωπικού, τεκμαρτό εισόδημα, άλλες πληρωμές και τρέχουσες συναλλαγές

Μεθοδολογία του ΛΕΣ

- Περιλαμβάνει συναλλαγές που σχετίζονται άμεσα με τις τουριστικές εισπράξεις και δαπάνες, αλλά υπολογίζονται σε άλλες στήλες του ισοζυγίου πληρωμών, μεταβάλλοντας σημαντικά το υπόλοιπο του τουριστικού ισοζυγίου
- Καταγράφονται έως και 222 μορφές συναλλαγών
- Λαμβάνονται υπόψη οι κύριοι περιοριστικοί παράγοντες, όπως η ανομοιογένεια των στατιστικών δεδομένων, το κόστος επίτευξης των πληροφοριών, η δυσκολία πρόσβασης σε μικροοικονομικά δεδομένα κ.ά.

Πίνακες εισροών-εκροών

- Αποτελούν συνθετικές παρουσιάσεις των λογαριασμών παραγωγής και εκμετάλλευσης των κλάδων, και των ισορροπιών των πόρων και των χρήσεων των προϊόντων.
- Επιδιώκουν να προσδιορίσουν τις συνολικές εισπράξεις και την προστιθέμενη αξία του τουρισμού, λαμβάνοντας υπόψη όλες τις άμεσες και έμμεσες δαπάνες που δημιουργεί η τουριστική δραστηριότητα.

Τεχνική ανάλυση των πινάκων εισροών-εκροών

Η ανάλυση των «εισροών» μιας οικονομίας προϋποθέτει την κατασκευή:

- Πίνακα (ή μήτρας) συναλλαγών
- Πίνακα (ή μήτρας) τεχνικών συντελεστών
- Πίνακα (ή μήτρας) αντιστρόφου των τεχνικών συντελεστών

Προβλήματα εφαρμογής των πινάκων εισροών-εκροών

- Η «υπόθεση του Leontief» περί σταθερότητας των τεχνικών συντελεστών
- Συλλογή μεγάλου όγκου λεπτομερών δεδομένων για την επεξεργασία του μοντέλου
- Διάρκεια επιχειρησιακής ζωής του μοντέλου
- Δεν λαμβάνεται υπόψη η επενδυτική διαδικασία

Οικονομετρικά μοντέλα

Κατασκευή με χρονολογικές σειρές μεταβλητών:

- Νομισματικών ισοτιμιών
- Εισοδημάτων των τουριστών
- Σύγκριση τιμών στις χώρες υποδοχής/προέλευσης
- Μεταφορικό κόστος
- Προτιμήσεις τουριστών-καταναλωτών
- Δαπάνες μάρκετινγκ
- Κλιματολογικές συνθήκες κ.ά.

Διαθέσιμα οικονομετρικά μοντέλα

- Μοντέλο των υπολειμματικών εισπράξεων
- Μοντέλο του δείκτη δαπανών
- Μοντέλο των παραγόντων κόστους
- Μοντέλο της υπολογιστικής γενικής ισορροπίας
- Το σχεδόν ιδεατό σύστημα ζήτησης
- Το γραμμικό σύστημα δαπάνης
- Το μοντέλο τουριστικής δαπάνης

Τουριστικός πολλαπλασιαστής

- Πολλαπλασιαστής εισοδήματος
- Πολλαπλασιαστής απασχόλησης
- Πολλαπλασιαστής συναλλαγών
- Πολλαπλασιαστής παραγωγής

Α' τύπος πολλαπλασιαστή εισοδήματος

- Α' τύπος

Εκφράζει τη σχέση μεταξύ άμεσων/έμμεσων μεταβολών του εισοδήματος και της άμεσης μεταβολής του εισοδήματος διενεργούμενης όταν το επίπεδο παραγωγής μεταβάλλεται κατά μία μονάδα.

$$K = (VDR + VIR) / VDR$$

K: πολλαπλασιαστής, VDR: άμεση μεταβολή εισοδήματος, VIR: έμμεση μεταβολή εισοδήματος

Β' και Γ' τύπος πολλαπλασιαστή εισοδήματος

- Β' τύπος

Όπως (Α'), αλλά συνυπολογίζει και απορρέουσες μεταβολές.

$$K = (VDR + VIR + VI^*R) / VDR$$

K: πολλαπλασιαστής, VDR: άμεση μεταβολή εισοδήματος, VIR: έμμεση μεταβολή εισοδήματος, VI*R: απορρέουσα μεταβολή εισοδήματος

- Γ' τύπος

Όπως (Α'), αλλά ο τομέας των νοικοκυριών επιμερίζεται σε ομάδες εισοδημάτων.

Τύποι πολλαπλασιαστική απασχόλησης

- Α' τύπος

Εκφράζει τη σχέση μεταξύ άμεσων και έμμεσων μεταβολών της απασχόλησης όταν το επίπεδο παραγωγής μεταβάλλεται κατά μία μονάδα.

- Β' τύπος

Όπως (Α'), αλλά συνυπολογίζει και απορρέουσες μεταβολές.

- Γ' τύπος

Όπως (Β'), αλλά η απασχόληση κατανέμεται σε επίπεδα εξειδίκευσης και συνυπολογίζει και αύξηση της παραγωγής.

Βασική εξίσωση πολλαπλασιαστική απασχόλησης

$$E_r = E_{rc} + E_{ri} + E_{rg} + E_{rx}$$

E_r : συνολική απασχόληση

E_{rc} : αριθμός θέσεων εργασίας σχετικοί με τοπική κατανάλωση

E_{ri} : αριθμός θέσεων εργασίας σχετικοί με επενδύσεις

E_{rg} : αριθμός θέσεων εργασίας στις διοικητικές υπηρεσίες

E_{rx} : αριθμός θέσεων εργασίας σχετικοί με εξαγωγικές δραστηριότητες

Άλλη διατύπωση πολλαπλασιαστή απασχόλησης

$$K = (mW + nP) / (W + P - R)$$

K: πολλαπλασιαστής

W: μισθοί

P: κέρδος που απορρέει από έναν πρόσθετο απασχολούμενο

R: αύξηση εισαγωγών που απορρέει από αύξηση της απασχόλησης

mW: αύξηση κατανάλωσης που απορρέει από αύξηση της απασχόλησης

nP: αύξηση κέρδους που απορρέει από αύξηση της απασχόλησης

Πολλαπλασιαστής συναλλαγών

$$\Delta R = K \times Re$$

ΔR : μισθοί, K : πολλαπλασιαστής, Re : μικτές τουριστικές εισπράξεις

$$K = (I - mT) / (S + m)$$

mT : τάση τουριστών να καταναλώνουν εισαγόμενα προϊόντα, S : οριακή ροπή για αποταμίευση, m : οριακή ροπή για εισαγωγές

Προβλήματα εφαρμογής του τουριστικού πολλαπλασιαστή

- Υπόκειται σε περιοριστικούς όρους εφόσον επηρεάζεται από παράγοντες όπως η άνοδος των τιμών και η ανελαστικότητα της προσφοράς
- Βασίζεται σε αναλυτικές μεθόδους που αμφισβητούνται εφόσον π.χ. αποσιωπώνται δεδομένα για την ταχύτητα των συναλλαγών και υπερεκτιμώνται οι πραγματικές αξίες
- Η σημαντικότητά του διαφέρει από χώρα σε χώρα, εξαρτώμενος π.χ. από τη διαφοροποίηση της οικονομίας της
- Οι οικονομικές δομές των χωρών που χαρακτηρίζονται από πολυάριθμες εκροές στο εξωτερικό, μειώνουν ή ακυρώνουν τις θετικές επιδράσεις του πολλαπλασιαστή

Δορυφόρος Λογαριασμός Τουρισμού (ΔΛΤ)

- Νοούμενος ως «δορυφορικό υποσύνολο» ενός εθνικολογιστικού συστήματος, διαμορφώνει μια πιο σφαιρική και συνεκτική μέθοδο αποτίμησης και σύγκρισης του τουρισμού με άλλους τομείς της οικονομίας.
- Οι πρώτες εθνικές προσπάθειες εφαρμογής ΔΛΤ πραγματοποιήθηκαν στη Γαλλία και τον Καναδά τη δεκαετία του 1980.

Μεθοδολογική προσέγγιση του ΔΛΤ Γαλλίας

Με αφετηρία την **ανάλυση της τουριστικής δαπάνης**:

- **Χρηματοδότηση** δραστηριοτήτων και τελικών χρήσεων
  - Οικονομικοί παράγοντες: διοίκηση, επιχειρήσεις, νοικοκυριά
  - Ενέργειες: αγορά αγαθών/υπηρεσιών, επιχορηγήσεις και μεταβιβάσεις, επενδύσεις
- **Χρήση**: παραγωγή και τελικές χρήσεις
  - Κατανάλωση τελική (νοικοκυριά) και ενδιάμεση (επιχειρήσεις)
  - Παραγωγή αγαθών/υπηρεσιών (χρηματικές ροές: πόροι και απασχόληση)
- **Επωφελούμενοι**: καταναλωτές (κατηγορίες τουριστών)

Χαρακτηριστικά του ΔΛΤ Γαλλίας

Βασικές έννοιες

- Τουρίστας (με κίνητρα: διακοπές θέρους, διακοπές χειμώνα, διακοπές αναψυχής μικρής διάρκειας, επαγγελματικός τουρισμός)
- Χαρακτηριστικές τουριστικές δραστηριότητες
- Τουριστική κατανάλωση (εμπορευματική και μη)

«Συσσωρευτικά» μεγέθη

- Τουριστική κατανάλωση σε χαρακτηριστικές τουριστικές δραστηριότητες
- Κατανάλωση που σχετίζεται με τη διαμονή
- Εσωτερική τουριστική κατανάλωση
- Τουριστική και παρατουριστική κατανάλωση

Προβλήματα εφαρμογής ΔΛΤ

- Προβλήματα μεθοδολογικής φύσεως
- Ανεπάρκεια μηχανισμών παρατήρησης του τουριστικού φαινομένου
- Αμφίβολη αξιοπιστία των διαθέσιμων στατιστικών στοιχείων
- Ανάγκη διενέργειας συμπληρωματικών ερευνών και αναλύσεων

Προτεινόμενη μεθοδολογική προσέγγιση ΔΛΤ (ΠΟΤ 2000)

- Η προσέγγιση της ζήτησης βασίζεται στην ανάλυση της μονάδας παρατήρησης βάσης, τον τουρίστα.
- Η προσέγγιση της προσφοράς γίνεται με αναφορά σε τρία στοιχεία:
  - Εξειδικευμένα τουριστικά προϊόντα
  - Εξειδικευμένες τουριστικές δραστηριότητες
  - Τουριστικές βιομηχανίες

Προτεινόμενοι πίνακες (ΠΟΤ 2000)

- Οι πίνακες 1, 2, 3, 4 αφορούν την κατανάλωση
- Ο πίνακας 5 παρουσιάζει τους λογαριασμούς παραγωγής χαρακτηριστικών βιομηχανιών και άλλων βιομηχανιών
- Ο πίνακας 6 αντιπαραθέτει την εσωστρεφή προσφορά και ζήτηση του εσωτερικού τουρισμού
- Οι πίνακες 7, 8, 9 θέτουν εννοιολογικές και μεθοδολογικές δυσκολίες (τουριστική απασχόληση, σχηματισμός ακαθάριστου παγίου κεφαλαίου, συλλογική τουριστική κατανάλωση)
- Ο πίνακας 10 συγκεντρώνει μη χρηματικούς δείκτες

Προτεινόμενα «συσσωρευτικά» μεγέθη (ΠΟΤ 2000)

- Κατανάλωση εσωτερικού τουρισμού (χρηματικά ανταλλάγματα)
- Κατανάλωση εσωτερικού τουρισμού (μη χρηματικά ανταλλάγματα)
- Προστιθέμενη αξία τουριστικών βιομηχανιών
- Προστιθέμενη αξία τουρισμού
- ΑΕΠ Τουρισμού
- Τουριστική απασχόληση
- Σχηματισμός ακαθάριστου παγίου κεφαλαίου
- Συλλογική τουριστική κατανάλωση

Περίληψη ενότητας #12

- Παρά την πληθώρα των μεθόδων μέτρησης των επιδράσεων του τουρισμού, δεν υπάρχει αξιόπιστος μηχανισμός, ενώ τα δεδομένα είναι ελλιπή και ανομοιογενή.
- Μεταξύ των πέντε τύπων Οικονομικών Λογαριασμών Τουρισμού ξεχωρίζει ο Λογαριασμός Εξωτερικών Σχέσεων, ο οποίος προσδιορίζει το υπόλοιπο, θετικό ή αρνητικό, που προκύπτει από τις συναλλαγές του διεθνούς τουρισμού.
- Οι πίνακες εκροών-εισορών αποτελούν συνθετικές παρουσιάσεις λογαριασμών παραγωγής και εκμετάλλευσης.
- Τα οικονομετρικά μοντέλα κατασκευάζουν χρονολογικές σειρές μεταβλητών.
- Οι κύριοι τουριστικοί πολλαπλασιαστές είναι ο πολλαπλασιαστής εισοδήματος, ο πολλαπλασιαστής απασχόλησης και ο πολλαπλασιαστής συναλλαγών.
- Ο Δορυφόρος Λογαριασμός Τουρισμού, ως υποσύνολο ενός εθνικολογιστικού συστήματος, διαμορφώνει μια πιο σφαιρική και συνεκτική μέθοδο αποτίμησης και σύγκρισης του τουρισμού με άλλους τομείς της οικονομίας.

Βιβλιογραφία ενότητας #12

- Baretje R. (1978), *Le compte extérieur du tourisme*. CHET, Col. Les Cahiers du Tourisme, C, no 46, Aix-en-Provence.
- Fletcher K. (1994), Economic impact and input-output analysis στο Witt S., Moutinho L. (επιμ.), *Tourism marketing and management handbook*. Englewood Cliffs, 2η έκδ., Basingstoke, Hampshire.
- Archer B., Fletcher J. (1991), *Multiplier analysis in tourism*. Les Cahiers du Tourisme, Series no 103, Centre des Hautes Etudes Touristiques, Aix-en-Provence.
- OMT (2000), *Compte satellite du tourisme. Références méthodologiques*. Madrid.

Τέλος Ενότητας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

